

Pojavačni broj 0 2 - 1

"DALMATINSKI HRVAT" izlazi svake subote
Godišnja predplata Din 90 - Polugodišnja
Din 48 - Tromjesečno Din 24 - Za Ameri-
čku godišnja dva dolara.

OGLASI PRAVNA CJENIKU.

Račun kod Pošt. Ček. Ureda, Zagreb, br. 38.004

Prijemni telefon
preko dana br. 38 - preko noći br. 23
(Interurban)

DALMATINSKI HRVAT

NOVINE ZA PROSVJETU, GOSPODARSTVO I POLITIKU DALMATINSKE HRVATSKE.

God. III.

ŠIBENIK, 12. SRPNJA 1924.

Br. 78.

„Jezero smrti“.

Tako vam narod u selima okolo Vranijskog Jezera naziva Vranijsko jezero.

A kada mu mita nedovaše,
Ažda ga somu užulaše,
Jer skakao gradu na bedeme,
Čini padat mrtve na stotine.

Kada se iz starodavne Hrvatske priesolnice Biograd n/m uputio pjesme po dosta lijepom putu; pokraj kojega ponosno strše dva reda visokih čempresa, razastirući po njem svoju gustu bladovinu. Posle pola puta izlaze na brežuljak, sa kojega puca pogled na ogromnu Vranijsku polje. A tamo dalje prama istoku između Pakoštana i Vrane, poput ogromne crne zdjele vidi se i samo Vranijsko jezero; čuveno radi svoje dosta tečne ribe, cipalja i jegulja.

Kad je Vrana bila glavna postojbina Templarskog reda i priesolnice glasovitog hrvatskog bana Ivana Paližine, jednoga od najvećih i najslavnijih ličnosti hrvatske prošlosti; čija je prerana smrt u crno zavila hrvatski narod, a dan 16 Veljače g. 1391. ostao je crn u povijesti hrvatskog naroda, kao i Vidovdan srpske narodne. Ovo Vranijsko polje, za njihova vladanja bilo je obrađeno i uređeno, da je izgledalo pravi raj zemaljski, a tako je ostalo i za turskoga vladanja, kako povjest priča sve do g. 1648, kad je mletački general Foscote zauzeo Vranu, koju je branio Ali-beg Attalagi brat glasovitog Kune Hasanage, koji se je bio zatvorio u Han Juzufu Maškoviću, čije zidine i danas strše, zub vremena kao da ih hotimice pomalo podgrizla, eda što dulje ostanu narodu pred očima i da mu pričaju o mukama i grozotom onog strašnog vremena, kad je azijski bić žviždalo nad grbačom našega seljaka.

Neću da pričam, kako je ovo negda toli divno polje postalo sve

jedna neprohodna močvara, jer bi time daleko zašto. God. 1898. Austrijska vlada počela je ponovno to polje da presušuje, i da iz sjenokoša i pušnjaka okolišnjih sel stvari oranice za sijanje, običavši seljacima da, ako i nebulu mogli radi pomanjku paše uzdržati stoku, da će im se dati zemlje oranice, sa kojom će moći pošteno prehraniti svoju obitelj.

Da vam je bilo gledati one ljude koji su bili začetnici tog nadovećenog rada na presušivanju, bijeli smešni i jadni, njihove figure pršaće i poderane, pogнутne pod teretom što ga nosabu na svojim pogrbljениm ledjima, žurno su trčale sad ovaram sed omamo, u oblicima pršaće, u moru smrdljivog isparavanja barštine.

Gledajući ih na onom žarkom suncu kako rade; mislio si, kap po kap saznojen istočiti će u zemlju i svoju snagu, a zatim će leći u nju i sagnjiti u njoj. I ono što su ti seljaci sa tolikom mukom stvorili, danas ih je zarobilo i lješilo njihove osobnosti.

Austrijska vlada ih je prevarila, svoja polja sa presušivanjem barštine su zapustili, stoke su morali uništiti jer nisu imali dovoljno paše, zemlje im nije dala već ako je lko botio raditi morao je dovati dva dila ili polovicu vlasti, stoku im je pljenila pa našli ju poljari i na sasama neobradjenom zemljištu, tako da su seljaci silne svote novca morali plaćuti za otkup; a što je najgorje, posljedice napornog rada u smrdljivoj barušini počele su se javljati, tako da je malarija, kostoljba i sušica redom kosila i kosi još i davaus u svim selim okolo Vranijskog jezera.

Sa koliko oduševljenju, ovdasjni seljaci poslje oslobodjenja dočekali

su nastup naših vlasti, nadajuci se i sa potpunim pravom da će im se povratiti ono što im je tijeva vlada oduzela, no što se događa. Za upravnika demanijalnih dobara došao je više po milosti nego po pravu, Marko Pelicarić Marko Pelicarić, koji je nikao u ovom kraju koji je vidio patnje i nevolje ovdasnih seljaka, seljaci ove okolice su sa oduševljenjem pozdravili misleći, da ako i neće biti darceljiv, a ono da će bar biti pravedan. No kolikog li razočaranja, kroz same tri godine njegovog upravljanja, došao je dole, da ga narod ove okolice naziva jednim turskim pašom, a drugi zajmom Vranijskog jezera. Težak koji hoće zemlje, mora ju sam uzorali, dati, sjeme, okopati, početi, očistiti dovesti njemu tri djela čiste, a četvrti seljaku, dalje se je ovakova šta igdje čulo? Mislim da ni sam Svetozar Pribićević koji je idol Marka Pelicarić nebi ovakova šta izmislio. Stoku seljacima pljeni i nanju udara arac pravo po turski, a onim jadnim dnevničarima ne plaća za njihov 14 satni dnevni rad niti toliko da mogu suba kruba najesti a kamoli gnadu obitev prebraniti i obuciti. Zna Marko da računa, veli on, ako bih ja više vladine radojke plaćao, onda bi i moja majka za moje vlastito polje obradjavati morala više da platiti, a ovako pazari.

Ah da vam je vidjeti one jednike koji kod njega rade, već u ranu zoru ustaju, da bi navrjene dušili na rad, jer zakusne li samih par časa više ili ne prima pak se opet vraćaju, a put je dug na mjestima i dva sata pješke; a kad sunčane zrake ugriju onu barušinu iz koje se počne dizati mirad od knjeg uniru jedan za drugim, a vjetar koji duva nad granama visokih jablana i vrba jadičkova pjeva im pogrebenu pjesmu, i grozi se onim na klijima je ostala još sano kost i koža, a Starci i srotinu sa uzduhom govore, Abl od

radila da se ne dospije u današnji položaj. Ako nema izlazu, u svu oštرينu i hitnosti se nimeće problem reorganizacije privrede, a to je opet katastrofa.

Ako imaju vjeru u svoju privredu, opt kreni neka dioprinese ličnih žrtava, neku dobar primjer spisovanja naroda od katastrofe. Dobar bi primjer bio u tu akciju ulagati svoje kapitale. Ako bi to rado uradio, a nemaju novaca, ja cu joj dokazati da zato im nema biti novaca.

Imaju li novaca za tu akciju spasanja? Novaca imaju, ali dvojno da ih banka za to daje novaca. Ako imučni i bonke za spas narodne privrede nemaju novaca, to je znak, da je ta privreda, sa ekonomskog gledišta, skrahira, da je sa irgovačkog gledišta rizičan posao, jer se može da izgubi novaca.

Po gotovosti da privatnici i banke uživo varac u ovaj posao, imat će mo bo rometer valjanosti te narodne privrede i bonitet posla.

Banke su tu da rade i zaraduju. One su toliko hujulski i sumulatori narodne ušteli, arterije, žile kucavice narodnog ekonomskog života. Kamo bolje posla, da trguju vinom, da subvencioniraju tu robu, da traže pijace za to narodno blago?

Treba imati likvidnog kapitala za kupiti sudove za eksport i stroyeve u manufakturacije.

Treba imati likvidnog kapitala za placati tečajima vino, subvencionirati mu ili bombardirati prizvod.

Treba prometnog k. pitela.

Treba veza i organizacije na strani, da se planom i sustavom osvajaju tržišta i konzumenti, a za to takodje treba novaca.

Poštarina pričenja u gotovu.

„Dalmatin. Hrvat“ je vlasništvo promicateljnog odbora „Hrvatske Štamparske Zadruge“ s. o. j. u osnutku u Šibeniku.

Pisma i novci šalju se na adresu:
„Dalmatin. Hrvat“ - Šibenik, Glavna ulica 106.

Rukopisi se ne vraćaju. - Pisma ne frankirana ne primaju, anonimna u koč.

kada se je ova barušina počela šuti, mnogo li je mladih života posušila. Zgrozili se mora svatko, koji nema srce Marka Pelicarića, gledajući one mlade djevojčice koje kod njega rude, lice im ispitlo. Tamo i modro rade u barušinama koje im dosidju skoro do grla, pijavice im sisaju mladu djevojačku krv, a nemilosrdno sunce topi ih svim žarkim zracima. Ah! da vam ih je vidjeti kako se tejadnice vraćaju izmučene sa rada, i u svojim mladim godinama idu već pogurene, pa kad bi bilo zašto, za samih 15 Din. dnevno, a najbolji radnici dobije 30 Din. Za ovo se je morao pitati i veliki Župan Perović kad je zadnji put posjetio Jankolovicu, pač bi mu bilo jasno, zašto je toliko nezadovoljstvo medju narodom. Dali znade veliki župan Perović da za ove jednike ni zakon za osiguranje radnika nevrijedi? Kako ču ja njih osigurati veli Marko Pelicarić, kad su oni dnevnici, imaju svoju ljepu platu, pa ako se razbole neka se navlastite troškove i izlječe.

Naš seljak dolazi k njemu i već izdaleka skida kapu i naziva, dobro jutro gosp. upravitelju Marko.

M. Dobro jutro, stačen!

S. Hotijo sam Vas mol . . .

M. odkuda si, kako se zoveš, koje si vjere, kršćanske, pravoslavne?

S. Ime mi je Jure M. vjere . . .

M. ja na vjeru malo gledam, već ovaj kojog stranci pripadaju, za koga će glasovati kod izbora, za Daviđovića, Radića jeli?

S. Borme ja se uto malo razumim, nego baš ako hoćete Vi za radikale.

M. dobro, dobro vidiš ja baš nisam protivam, ali ovaj bilo bi bolje za samostalne demokrate.

S. a koji su to vrazij?

M. pa to ti je da Pribićevića, ovaj znaš, on ti je nekako najpošteđniji čovjek u državi.

S. e pa kad Vi velite onda ću i glasovati.

To očekivati od narodne inteligencije i narodne buržoazije, bilo bi naivno, i s razlogu što se još pod Austrijom nešto takvog pokušalo, ali pokušalo, uime jedne kolektivne potrebe pretvorili su se u dobratentativnu preduzeću pojedinicom u subvencionirane institucije za promociju Interesa vinogradarstva i vinogradara, ali u zapravo bilo sinkevre za pojedince.

Danući istinu putem, nego, jer su gora vremena, bilo bi gore. A jednu kružu u lutentom kalastrofalom stinju, povjeriti oprobanim grešnim rukama, bilo bi izložiti propasti svaki pokušaj. Sa prilikama koje u zemlji vladaju, sve bi se svelo na to, da se taj posao skupariše u partiski svrhe, da se jedna narodna nevolja uzme kao izilika da se ispušta centralna vlast i da nekolikočinu dodu do vrela prihoda, a možda obogaćivanja.

Ju sam ovo pitanje proučavao i tražio mi lječnik, bez znati da je stanje kalastrofalno, kako navodi rezolucija. Imat izlaza, ali samo na temelju kooperativizma. U ovom bi slučaju morao biti klinski kooperativizam, dakle na temelju socijalističkom Žašto, imat će prilike da obraziošim.

Agrarnih zajednica, Udrženja i eko-

Krizi vinogradarstva.

Prag, 15. Jun 1924.

(Konac).

Po izglasanoj rezoluciji razobire se očajne i katastrofalne stanje vinogradarske privrede. Ali osnovne misli kako da se zlo lječi, sem paljativa, nema. Postoji iver produkcija vina, lanjsko neprerdano, nova je berba da vratima, a pravi se malo vina/ deli naš svijet poludu? A pita se novčana pomoć da se subzije i stade na put privremenog malog vinjal. To su prvi kriptogrami, iz kojih se smisao ne može shvatiti!

Svejedno, prolazim preko toga. Pitam: smatra li narodna inteligencija, narodna buržoazija, kao vladajuća klasa, kao nositeljica ekonomskog obilježja društva, da sa svoje strane što uradi i štrvju za spas narodne privrede? Imat li ona vjere u vašljnosti stvari koju zastupa? Vjeruje li u uspjeh te akcije? Vjeruje li da je vivo, u današnjem prilikama, sa ekonomskim i trgovčkim gledišta, dobra roba, zdrav posao, na koji treba samo nešto novaca i nekoliko državnih olakšica, pa kao 2+2=4, da se kriza riješi?

Ako u to sumnja, skrivila je ekonomsku katastrofu naroda, jer nije prije mo ţu-

M. ně baš da ti to ja velim, već ovaj uz Pribićevića su sve najbolji ljudi, recimo ja! moj rodjak Roko Pelicarić onaj što je bio upravitelj bjegunačke kuhinje u Splitu, za vrijeme talijanske okupacije Jere Štrpić onaj trgovac u Biogradu. Ilija Žečević upravitelj općine Biogradske, tamo Vnš čovjek, pametna glavna jeli?

S. ta za vrata je učio za protu kad nebi bio mudar

M. tako je tako, pak onda onaj sin Marka Eškinje Kreševan pametna glavica, poznala li ga?

S. kako ga nebi poznao, ta bio sam mu čači dužan 50 sforina pa dobitak vrh dobitka ostade bogne za njega moja najbolja zemlja.

M. to su bila stara vremena moj Jure, pak ovaj braća knezovi Borelli, navlastito onaj znaš što u Filipjakovu prodaje jestino cukar, kavu, pirinac, manjestr, kolače, sumpor, galicu i sol

S. ta poznam ga, ima i gorika kod nas u Tinju dučan, pa bogne nije toliko jestino

M. skup privoz moj Jure do Tinja, vidiš svi su ti ovi za Pribićevića, pa bit će da ih imade i još ali ja im neznam imena

S. govoris istinu ka Bog.

M. a što si htio moliti moj Jure?

S. a da mi ove zime ne počrkačka ono stoke, malo trave da ukosim

M. dobro moj Jure dat ēu ja tebi, već ovaj za koga je većina tamko kod Vas u kotarim, za Davidovića, Radića

S. ta radićima ima ih sreća, čudo Božić

M. ne radić dođiće oni k' meni i možda i ti reći da svu koji su za Radića ili Davidovića neću dobiti ni zadržati ni sjena, pa da bi znao da čedu i oni krepali a ne samo blago

S. reći ēu ja njima.

M. a šta ono Ti, malo trave jeli?

S. da, da

M. daš ēu ja Tebi, nego znaj, Ti čes pokostiti, po plostiti, meni dovesti tri dila i saditi mi ju u stog, a Tebi ostane četvrti

S. kako to Marko zaklinjemelje, prije sinočili sve za nas, pa došla Austrija, pola nama a pola njoj i nismo trebali sadivati.

M. ne moj Jure, ja drugome nebi to ni dao, već ovaj, to kao tebi, slušaj! jutros mi došli neki blokasi, pa pitaju sijena, a ja im odbrusio u lice, vi ste protudržavni elementi za vas državnog sjena nema

S. zašto to Marko ako Boga

nomskih institucija imu u zemlji dosta, ali one su nesposobne da ovo pitanje riješe Da su imale za to smisla, bile bi i do sada Stogod uradile.

Ali da se takav kooperativizam pokrene, nema u državi pravnih garantija. Ova i svaka druga vlast, audeći po dosadašnjoj zloj praksi, svaki ekonomski pokret, koji bi još bio neugodan ili opasan, ako baš ne bilo, nego kojemudragom velikom birajući klijentu, progona bi ga i resturatu, jer bi se našlo načina da ga se prikaže opasnim po red i poredak u državi.

To bi se tim prije moglo dogoditi, kada bi bilo na čemu metnuti ruke, naime u imanje, na kapitale kooperativa i kooperatora

To je žalosno, ali je tako, i tim se mora računati. Sa ekonomskim aparatom ovakve vrste nije šala, gdje se literacije, obvezе, skadene, kompenzacije mogu da daju na milijone dnevno. Nejmajmo pa-kost mreža da bude sudobnosna.

Jeli unatoč tomu da kakav ovakav rad? Postone li pravne garantije u našoj

P r a v i

Schicht-sapun s markom „Jelen“
nedostignut je u pogledu pranja i pjene, izdahnosti, blagosti i čistoće. Ove prednosti štede vrijeme i trud, novac i skupo rublje.
Pranje sa SCHICHT-sapunom pravo je uživanje!

znađeš, ta naša je država Srba, Hrvata i Slovenaca.

M. moj Jure naredjenje je naredjenje isto što i kod austrije bevel, nego čuš imu kod nas baš u mom mjestu neki postolat Riki, on nije talijanac samo što optira za Italiju, i ja videći da nije protudržavni, da sam mu zemlje da sije kukuruz i pšenicu, vidiš da ja nisam hrdjav čovjek.

S. bogne, ko veli da jesu

M. a nikidan u mom mjestu mi, reče jedan da ja puno lažem, a ja njemu da laže on, a ja oko koji, put i slažem to je sve radi politike, a čovjek koji se prti politikom mora da uvjek govori obratno, što se Tebi čini Jure?

S. bogne neznam ni ja, strah je mene da niste Vi meni lagali.

M. sačuvaj Bože, ja našim ljudima nikada ne lažem.

S. e onda s Bogom.

M. Bog Jure, i reci onim tvojim daako se ne opamete i ne glasuju za Pribićevića neću im dati ništa.

Evo ovako gosp. Marko Pelicarić svakome koga nužda natjera da dođe k' njemu, ali naš seljak znađe da njegovog maslo pure ne začinje, jer znađu da je i on rođen svoga korita, a da nije korita možda bi govorio i drugčije, Znade naš seljak da seljaci pokret njega peče, jer ga posjeća na burno more njegovih krasnih uspomena, kad je naš seljak njega i njegove starije, i svu Godinu sa strahopuštanjem pozdravlja, a danas to ne čini, pak se u glavi Marka Pelicarića radnju filozofske fraze, a sreća mu se napuni mržnjom, na pram svakom onomu koji neće da prigne svoju šiju pred gospodskim knutom. Pred knutom one gospode, koja šute kad ih se pita, usta se troše sitne državne parce! Zašto troleka bezposlica? Zašto ne otvarate škole, za što ne pravite tvornice, prometne ladje, puteve željeznice?

Zašto u ovoj našoj državi koju je priroda obdarila obilnim bogastvom i ljudnik, seljak, činovnik, i mali obrtnik skupava od gladi? Oni

samo šute, jer ljudi njihovoga sloja ne govore mnogo, navlastito kad ih se pita da kažu istinu, njima se čini da oni nisu dužni onima koji su od svog rođenja osudjeni da rade i gladuju, bilo kakav račun polagati. Oni su kako se vidi odlučili nepropuštati drugome, ono što je njima lijepo i korisno, vjeruju samo jedan drugome barem na oko; jer u duši svojih svaki od njih slabovo vjeruje i samonje sebi, ali zato se slažu kad je pred njima na tapetu predlog, o universalnoj osveti prema svakome, koji im se brižljivo k' njihovom zajedničkom koritu.

Ništa ne rade, stvaraju samo zakeone raznih boja, po kojima prisvajaju sebi pravo da sisaju sirotinjsku krv, i misle da je to njihovo, i da im je to nekim prirodnim zakonom određeno kao i medvjedu da prozimi sisa svoju vlastitu šapu.

Ali, budi se gospodo lav-narodnu svjeti se budi! Seljak diže slavu iza duboko prospavane slobode. Zora mu rudi, sreća kuca živilje, oči gledaju u dušu se nadn. A vas nestaje,

koji nevidite drugoga cilja života doli zlato, koji nepoznajete ljepše ugode, doli vrhovnu vlast nad onima, koji su po vama sudjeni, da rade a i vječno gladuju. Seljak se budi, i hoće da bude sam sebi gospodar. Radnik je to gospodo žival radnik, kojeg ste vi kroz vječne mučili i ubijali — a on je gle, još živ i njegova duša ubiti se neda. Narod je to, čitav narod, koji je budnim okom pratio sve vaše prljavštine. I on se ustaje da vam reče dosta! Ne predvode njega generali već sveta ideja slobode, pomjesana sa otrovom i nepravdom kojom ste mi vi napunili srce, i ono već prepuno počelo je da se proljeva.

Prestao da misli, jer se je uvjedio da se sa mišljem kamen sa puta ne miče, prestao je da troši svoje sile raznisljajem i tugovanjem, krenuo je iz mračka u kojem je počeo već da trune, doznao je da u mraču vladaju gromovi i oluje, a da na svjetlu sija sunce slobode.

U Filipjakovu 26.VI 1924.

Josip Brzić, seljak.

Talijanske aspiracije u Dalmaciji.

Onorevole Mussolini nedavno beogradskim vlastodršcima mira u pitanju željeznice Zara-Knjin i prama informacijama iz radikalnih krugova, i to iz same neposredne blizine nar. poslanika dra. Nikole Subotića i dra. Nika Novakovića, ovo pitanje izgleda da je riješeno u prilog talijanskih aspiracija na Jadranu.

Neće bit na odmet, ako se pred javnost iznese postupak radijala, kojim bi inni opravdati tobolje popuštanje Italije. Nakon što su radikalni, a to će potvrditi i dr. Uroš Desnica, Musoliniju dali placet za gradnju željeznice Zara-Knjin, oni su istodobno napravili ovu komediju. Tu skoro, kada se je po sjevernoj Dalmaciji štetno veliki župan Dr. Ivo Perović, na njegovo

»iznenadjenje« i na njegovo »izprepašće« bio mu je predat jedan spis, — sastavljen od koga? — z podpisom sa srpskih občina sjev. Dalm., u kojem su molili vlastu, da ona pristane na izgradnju željeznice Zara-Knjin.

Malo dana kasnije odputovala je u Beograd jedna deputacija, koja u istom smislu ima da moliti vlastu na licu mjesta. A sad se pak saznaje, da su koliko onaj Perović predati memorandum, toliko i deputacija za Beograd, bili od same homogene beogradske vlade naručeni. Vlasta je ovo sve tako fino upriličila, da kažnje može opravdati njezinu zločinstvo prama Hrvatima sjeverne Dalmacije, koji su puni vina, a bolje vrste, tehničkim propisima preradjena i spremni da se opuste na osvajanje tržišta.

Dakle: ili buržoaziju mora da metne ruku u džep da se lati posla; a ako ona neće ill ne može, mora se metnuti u stanje da sami težaci spasavaju sebe; ne ide ill ni to, trebaju ostaviti pojedincima da rade što hoće i što mogu. To bi bilo umiranje.

Kroz juli mjesec će doći u Šibeniku i u Split da dodjeli u dodir sa novčanim zavodima, trgovinama i privrednicima, da na licu mjesata ispitani mogućnost uko se odmah može što da radi.

Jerko Dobrić.

vlast je sve glasine dementovala — a sada je naručila memorandume i deputacije.

Mussolini traži da se ovo pitanje riješi još za Pašićeva kabinet, jer se boji, da mu vlasta izabrena po narodnoj volji ne bi mogla izdati sjev. i srednju Dalmaciju.

U memorandumu izneseni razlozi, ne mogu se uzeti kao ozbiljni, pa da se radi njih pola Dalmacije izručuje na milost i nemilosrđje našeg prekomorskog dušmanina, a kada bi se oni razlozi izpostavili kao vjerodostjni, onda bi memorandum morao tražiti drugo rješenje zapostavljanja srpskih općina, i u tomu bi se našli složni i suglasni i mi s mora i oni izpod Dinare.

Presvjetlji vladika bez udobnog stanja.

Gizda Svetolik Savić na temelju neistinith podataka donio je u »Balcanu« pod naslovom »Zmija u njezini mreži« jedan članak, u kojemu česlige neke osobe sreskog poglavarstva na takav način, da ih se prikazuju braniteljima hrvatskih republikanaca u Šibeniku. Kad sam ovo pročito nasmijao sam se i bilo mi je žao Savića, da nije u listu iznio fakta, koja bi mu ovu njegovu tvrdnju potvrdila. Mi svi u Šibeniku znamo, da se sa promjenama na sreskom poglavarstvu nije išlo za tim, da se ugodi nama republikanicima, nego su bili daleko vižniji razlozi po srijedi, a za te će valjda znati sam veliki župan dr. Ivo Perović. Skoraće budućnost dokazati gazdi Saviću, da su promjene učinjene zbog sasme drugih razloga, da je ono prekomerno proganjanje Hrvata republikanaca imao biti plašt nekome, da on može bolje mazati

oči predpostavljenim. Za danas o tomu dosta, a kad veliki župan izrekne njegovu zadnju riječ, onda će se, bude li potreba, javiti i ja.

Pod novim sreskim mi Hrvati republikanci nismo promjenili naše držanje u jednoj tački našeg republikanskog programa, jer kao što smo svojedobno pozivali ondašnjeg velikog župana i njegove podčinovnike u Šibeniku, da se javno pridruže našoj republikanskoj stranci, tako i sadašnjim režimljama javno dovikujemo, i poručujemo, da se kane progona Hrvata, i da se poklone Stjepanu Radiću, jer mi Hrvati proživljujemo dane, u kojima imade pasti odluka našeg robstva ili naše slobode. Oni rade protivno. Oni nas proganjaju, zatvaraju i na vješala predlažu. Mi idemo mirne duše i čisto savjeti u igras, plaćamo globe, i čekamo jedino čas, kad će nam Savićevi saveznici bacati kopac okolo vrata.

Ono što je Savić donio u »Balcanus« proti sreskim spada u arhiv fantazija, kad svak u Šibeniku znade, da su tamnice i zatvori okružnog suda i policije prepuni pristaša i boraca hrvatske republikanske ideje i pod novim sreskim, kao i pod starijem. Nego u istom članku imade i ovaj stavak, koji se odnosi na odličnu starinu, presvjetlog gosp. vladika Danila Pantelića, »... i pored bezbrojnih protesta mora da stanjuje iznad obične čaršijske noćne kavane, čiji noćni gosti pogane ulaz u njegov episkopski stan izmeđinama noćnih propalica i lola, te je tako prisiljen da sluša i gleda najbezbojnije pogrede moralu«.

Citajući ovaj stavak zaboljelo me je u duši, da je ovaj visoki crkvenjak, kao naš sugradjanin izložen u stavku navedenim tirdnjama. Kod izpitivanja razlogu radi kojih je presvjetli vladika ovako napusten i zamaren, srušen istinu, koja obara Savićeve tvrdnje. Vladika imade stan na jednom od najljepših položaja u gradu, na obali, povrh moderno uredjene kavane »Istra«. Za stanove u ovoj zgradi ljudi su se grabili još i prije rata i samo oni, koji su mogli plaćati i prije rata slanu starinu, dobivali su stan u ovoj zgradi. Stan je za potrebe presvjetlog vladike premalen. To je istina. Tvrdnja glede izmetine je takodjer i istinita, ali ona ne potječe od propalica i lola noćnih, već s razloga što mi u Šibeniku nismo još imali sa strane vlasti jednu higijensko zdravstvenu komisiju, koja bi u dogovoru sa občinom ovo zdravstveno pitanje »redila u cijelom gradu, u svim portunima, a ne samo portunu kuće u kojoj stane presvjetli vladika«.

Zanimivo je istaknuti, da su prošle zime najzadnji gosti ove kavane bili obično policijski komesar i redari, a oni, bogme, nisu noćne propalice i lole.

Stambena kriza je više manje svugje jednaka. Njezino rješenje zavisi jedino sa gradom novih kuća. Privatnici ne mogu graditi kuće jer im ne nose nikakve dobiti. Ohćina paži nemože jer nemade jaspire. A vladika ipak zasluzuje palać za se i za konsistorij. E pa dobro. Podignimo mu palaću nek bude njemu udobna, a gradu na ure. Na dešnici strani zgrade Okružnog Suda imade prostor zemljišta na kojem se može podignuti lijepa trokratna

palača i još pet do šest dvokratnica. Prostor imademo. Neka ga vlasta daruje občini. A novac? — pitat će me svaki gradjanin. I njega imade, koliko god ga bude potrebu.

Uprava fonda (hipotekarna banka) neka občini podrži jedan zajam od kojih 25 milijuna din. uz amortizaciju na 36 godina uz amortizacionu kvotu od 6% i presvetli vladiku Danilo, svu članovi konsistorija i svu činjenicu bez stana za godinu dana imati će luksuzne stanove. Osim toga naši će radnici, seljaci, kovači, drvodelci, soboslikari, tapetari, graditelji imati zarađe za kojih osam mjeseci.

Sve ove zgrade imale bi ostati općinska imovina, a kroz 36 godina bi se dug amortizirao, i da občina ne bi ni očutila ovaj zajam. Osim tega od gornje svote mogla bi urediti i pitanje izmetine. Neka presvetli vladiku ovaj poticaj dobro promozga i neka ga uzme na srce — pak da vidii uspjeha!

Zemljište imademo; novac može so dobiti! Dakle nek Savić ne blati naš grad, kojega su gospoda radikalni opljačkali naškom dolazkom, što javno može potvrditi i sam narodni poslanik dr. Nikola Subotić!

Oako stoje stvari, gazda Savicu!

Sada su na upravi radikalni, oni imade da vode brigu i za stan presvjetlog vladike Danila, a kada mi republikanci budemo imati upravu u našoj hrvatskoj republiци a bude li presvetli vladika Pantelić ići s nama republikancima, onda iou ne će biti nužde ljuditi se na noćnu buku, na premalen stan, na izmetine itd., jer nama republikancima biti će prva dužnost, da se u našoj hrvatskoj republici bude svaki njezin član čušto sretan i presretan.

Miho Jerinić.

Španjolska buduća Republika.

Zadnji poupozni priček španjolskog Kralja Alfonza u Rimu imao je zakulisno značenje, a to je, da će Italija u slučaju potrebe baciti njezinu vojsku u Španjolsku, da se bori proti španjolskim republikanicima, koji traže, da se im kralja Alfonso svrgnuti sa prijestoja i protejerati ga iz zemlje, kao što su Grci protjerali njihovog kralja.

Da kralju Alfonsu talijanska ekskludra i vojska ne će moći spasti krunu i prijestolje, to se najbolje čita iz razgovora vodje španjolskih republikanaca Lerouxom, kojeg je tu skoro imao sa jednim suradnikom pariskog lista »L'opé-uvrue«.

Leroux je rekao: »Izbori u Francuskoj su učinili najbolji dojam na sve španjolske krugove. Španjolska se puzdanim gleda na buducnost. Danas je u Španjolskoj doduše manje republikanskih stranaka nego prije, ali je za to u tojviše republikanaca. Takodjer i časnici i vojnici će već tako naći pravu put.«

Na upit suradnikov, da li on (Leroux) traži, da kralj Alfonso odstupi, vodja španjolskih republikanaca je odgovorio hladnokrvno: »Ja sam na svim zborovima zahtjevao, da kralj odstupi, a narod je odobravao taj moj zahtjev.«

Kralj je energičan čovjek, ali su činjenice puno jače.

Kralj je već nájavio auto, kojim bi se u potrebi mogao odvesti iz Španjolske.

Držim, da će se kralj na skoro poslužiti tim autom!«

Ako se ispunio ovo Lerouxovo proročanstvo, to neće proći mnogo vremena u Europi će biti jedan kralj manje, a jedna republika više. Zanimivo je da državni odvjetnik nije Leroux dao uapsiti na zborovima, kada je zahtjevao. A narod mu odobravao, da kralj mora odstupiti, tu je znak, da je u Španjolskoj već sada tako jak republikanski pokret, da se i sumi državni odvjetnici plaše progonti republikanske vodje, jer ne znaju što će kada kada kralj u autu pogigne preko granice.

Društvo »Sokol« u Šibeniku hoće da proslavi nekakvu svoju 25 godišnjicu na 20. ov. wj. Svakom u Šibeniku je poznato, da ovo društvo postoji od sloma Austrije, dok je punih 6 godina. Nego, kako čujemo ovo sokolsko društvo, boće da si pribroji i ono 19 godina postojanja »Hrvatskog Sokola« k svojima. Na tu mistificiranu dužnost nam je upozoriti javnost, kao i upravu tog društva. Nemogu oni i nijesu ovlašteni po nikomu, da si prisvajaju 19 godinu požrtvovnog i prosvjetnog rada na narodnom polju, bivšeg »Hrvatskog Sokola« u Šibeniku. On danasni Sokol je odgovarao pravoj svojoj zadaći, on je bio prava narodna vojska i os, oko koje se je okrepljalo cijeli narodni život na kulturnom i prosvjetnom polju. On je bio duša i žila kucevica hrvatskog Šibenu. On je vodio i prednjačio u narodnoj borbi cijeli sjevernu Dalmaciju. Pod njegovom slavnom i neoklanjanom hrvatskom zastavom, — koju su neki »nadrijugoslaveni« zubučali kao komad kojemudrago krpe u rotopornicu, — Šibenski su Hrvati vodili krvave boje na Rijeci u Zadru, a više puta i u samom Šibeniku. Ta slavna hrvatska trobojka, bila je po austrijskim generalima zapunjena, da nije požrtvovanim hrvatima uspjek preosvojiti ju iz neprijateljskih ruku. S tom milom i junačkom zastavom spojena je politička historija i narodna borba sa tudinom kroz zadnjih 19 godina. I sada neki Pribicevicevi slugani, koji su obezčestili tu slavnu hrvatsku zastavu, hoće da proslave, keo svoj rad, koji se je vodio pod tom zastavom: To je luta uvedra, starim sokolašima i hrvatskim borcima, koji su osnivali nazad 25 g. »Hrvatski Sokol« uza sve moguće zapreke i užidavali ga, krvavim žrtvama hrvatskih težaka i gradjana.

Šibenski Hrvati neće nikada priznati, nakon svega što se je dogodilo i nakon što se je Hrvate sililo da istupaju iz Sokola, da je današnji Pribicevicev Sokol nasljednik šibenskog »Hrvatskog Sokola«. Da je tomu tako najbolje je dokaz, što je Sokol primio potporu iz Pribicevicevih ruk u Dan. 3.000 — za proslavljanje to božićne 25. godišnjice oblastnika društva. Priznajemo pak da u društvu imade i pravih patriota, koji sve to ne odobravaju, ali, njihov glas, ostaje glas vapidnog u pustinji.

Preporučamo, nakon svega ovoga gospodi, koja su iz Sokola stvorila,

Pribicevićevu gardu, da paze šta rade, jer čemo ih raskrinkati do kraja, nastave li zupčeljim potom. Ne igrajte se sa sveljinama šibenskih Hrvata.

U dojčemenu broju obavjestiti ćemo javnost o svemu potlanje.

Naši dopisi.

Vodice, 9/7 1924. Danas je Tonka žena Davida Lašana i Filipa žena Krste Čičin-Angula, dobile opomenu od »priatelja malog puka« advokata Dra. Medini da plate dug njegovu klijentu Martinu Čičin-Sainu, koji mu tobože duguju u engl. liram sterlinama. Gornje žene, čiji su muževi pošli »trubom za krubom«, u daljek svijet u Australiju, ovime poručuju, neka ih slobodno tuži sudu, gdje će se ogledati i ustanoviti od čega potječe taj dug.

U vašem, listu je bilo već o tomu govorila, ali neće biti zgorela da podsjetimo javnost na samu stvar.

To nije nikakav dug, niti pozajmica. Martin Čičin-Sain je bio veliki prijatelj komesara Carevića, dok je ovaj bio u Šibeniku. Svak je dolazio teško do pašusa za inozemstvo, ali Sain, kao prijatelj Carevićev, dok je on sam u selu pripovijedao, dobio bi lako pašuš za svakoga onoga, koji se je njemu obratio. Tako su se i muževi, dviju gornjih žena, želeći putovati u Australiju, na njega obratili i brzo pašuš dobili. Prijate nego li im je Sain pašuš izručio, morali su mu oni jadrnici, potpisati izjavu da mu duguju 5 (pet) lira sterlinu. On im je tada uručio pašuš. Ovomu ne treba tumača, ali će vama drugi put pisati opširnije.

Vodičanac.

Akcija za osiguranje našeg lista.

Zapljene, tamnice i vješala imaju sadašnji, režimlje za naš list i njegove suradnike. Mi smo za izdavanje istoga kidali od svog grla, ali ne budu li nas predplatnici poduprijeti list temo morati obustaviti.

Našim prijateljima neka služi za uzor ovo značajno pismo našeg starog prijatelja i podupiratelja:

Velecienjeni gospodine uredničelj Šaljite i dalje Vaš cijenjeni list, a ja će smoci i za nj — bud iz oka, bud iz boka!

Primiti Vi i naša draga uzdatica — hrvatska mladež — srđane pozdrave

odanog Vam:

Dr. Bogdan Bradaška.

Gradske vijesti.

Veliki župan u Šibeniku. Primamo iz gradjanstva: Prošlu nedjelju horavio je u Šibeniku veliki župan dr. Ivo Perović. On je od suca istražitelja bio ispitivan vrbu jednog člunka, koji je izšao u bivšem »Dalm. Radikalu«. U tomu su se člunku napadali neki oružnici. Kao inspirator toga ospadaju oružnike, pa je smjeno na velikog župana Perovića. Mi smo značiteljni, kada će biti uručeni partnici protiv dr. Perovića, u kojih bi on inacu dokazati ono što je u jednom pismu bio predao »Dalm. Radikalu«. Ili će svi spisi odnosći se na ovu partnicu bit bačeni u peč. Davidović je rekao, da zakoni moraju jednako vrijediti i za Pušića, kuo i za Davidovića, a mi kažemo, ako državno odjeljstvo progoni našeg urednika radi toga jer je istinu pisao, da je jedan oružni isprebjao Marka Trčinču, zašto ne progoni i velikog župana

dr. Perovića, koji je dao neistinitne informacije o drugim žandarima „Dalm. Radičalu“. Ili je dr. Perović nešto viša osoba od našeg urednika, pa da se njega štedi? Ali se za dr. Perovića ne smije upotrebiti § 104. srp. kazn. zakona?

„Državni odvjetniče — progovori:

Obustava našeg lista predložena po Drž. odl. č. 14/10 je od suda odobrena i zaboračena tada je u ž. odvjetnika, da je naš list antidržavni. U telo, može se kazati svi zadnji prilogi, sa strane njegove, proti našem listu i tako ili od ovog ili od višeg suda odobreni. Tu bi ga moralno opametiti, jer bi tko... mogao pomisiti, da ta nje- gova revnost potiče iz kakvih drugih razloga.

„Jadranska Straža“. Literant ugrijena, slijepi "Pave" riješio se da i u Šibeniku osnuje podružnicu „Jadranske Straže“ i naložio prilike čitati poziv iz tu svrhu upućen razinom društvinama. Odaziv je bio veoma slab, a sigurno, u Šibeniku, iz tog brašna teško da bude pogreš. Tko je i što je „Jadranska straža“, pred nekoliko mjeseca mi smo iznijeli u jednom članku, u našem listu, koji je bio djelomično zaplijenjen. Preporučamo svim Hrvatima, a posep republikancima, da ne pasjedaju i da ne ojedaju ne upisuju u tu ustanovu, kojoj je susvima drugi cilj, a ne onaj, kojega nosi upisana na svom cimeru. Drugi put će mo opštrije.

„Kupalište „Jadrina“ bice ovih dana potpuno dovršeno. Istočni desel kabine baš se dovršavaju, dok je deset zapadnih već davno dovršeno i u posudu svojih vlasnika. Kupalište imade sada divan izgled, a položaj i komfort, podiže ga u prvorazrednu kupalištu. Naši ljudi, koji su imali prilike, da u inozemstvu vide ljepe kupališta usporedjuju ga sa prvim kupalištima u Francusku i na talijanskim rivijerama. To je sve zasluga mjerne i neutrudive društvene uprave, koja čini sve moguće, da reši „Jadrinu“ podigne i privuče strance u Šibenik. Tako je, kako čujemo, učakanja za iduću kupališnu sezonu podignuti Na „Jadrini“ 10 okusnih vila, sa 4 prostorije svaka, potpuno jednake, a svaka će stajati oko 25 000 dinara. Time bi „Jadrina“ bila pretvorena u ljetovalište Šibenčana.

Uprava je iznajmila takodjer zgodna i

**Pristaše Velikog Župana
dra. Ive Perovića.
Šverceri sa svilom na veliko
Deset hiljada dinara nagrade**

doh. je omaj trgovac u SHS, koji velikom županu dr. Ivi Peroviću dokaže, da je kupio nekoliko vreća svilenih čahurica o'ko 200 kila, koje su se gojile na imanju Grge Ostrica u Filipjakovu pod upraviteljem don Kažimirom Perkovićem presjednikom radikalne stranke u Biogradu na moru.

Od ove nagrade izključeni su talijanski trgovci iz Zadra i carinari u Biogradu.

Nagradu će izplatiti upravitelj državnih dobara „Jankulovića“ štor Marko Pelicarić i braća Conte Borelli iz Zadra.

Svi se natječaji šalju dru Ivi Peroviću, veliki župan Split.

komotna prevozna sredstva, veoma jestina, ali sasvim time, nemaju se polivalenti sa brojem posjetilaca. Uz jednaku cijenu, imade gradjuna, koji se radije prevožuju prostim ladjama na „Paklenu“ i tamo se kupuju, na hrpatovom tlu i grijesnoj, poluslatkoj vodi, nego li u čistoj, bistroj i punoj vodi morske vode na „Jadrinu“. Vlast bi morala i radi higijenskih razloga zabraniti kupanje na „Pakleni“.

Riješeni radnici, na 10. dv. mij. bila je rasprava proti radnicima Reberinu i Breyru iz Šibenika i Ivanu Mariću iz Splita, pred kaznenim Senatom ovog Okr. suda. Bili su optuženi po zakonu o zaštiti države, a to radi posjedovanja Lenjinovih slika i jednog u Beogradu cenziranog pravomorskog proglaša. Sud je pronašao optužuju neosnovanom, a optužnicu neodrživom, rješio su tri optuženika. Tako je i ovom prigodom velika revnost našeg državnog odvjetnika promašila svoj cilj.

Općinska stranica u Šibeniku. Primamo i uvriščujemo bez opazke: Po selima idu čauši i nagovaraju težake, da stupu u občinsku Stranku. Na upit težak tko je ih posao k njima, čauš im opusje oca i mater, pak im se stane prijetiti, ako ne će stupiti u občinsku stranku, da će ih svih biti Istdićeve veleizdajnike pozavratiti. Mi smo ušli u trag onoj krتي, koja je stavila u šuplju glavu, da će u ovom košaru razbiti sve republikanske organizacije, i upozoravamo sve težake republikance, da nevjerojato ništa ovim „prijateljima“ radik a Pribićevićevim ortakima.

„Pribićevićevi“ njih 13 na broju, pokušali su da održe prošle nedjele sastanak i da stvore samostalan demokratski partiju. Poznati advokat, koji posto poto, hoće da postane predsjednikom, ma bilo čega, održao je dugu govorenju u kojoj se očeoao o našeg predsjednika g. Hadića. Ali se je i u tom malom broju, našao jedan nepristani, pa mu javno prigovorio, da ne govori istinu. Sastanak je naravno, svršio jednog nego, li je i započeo i bez ikakva rezultata. Čudi nas ipak, kuko dopisnik „N. Dob.“, pribićevićevac i po uvjerenju i po dužnosti, nije ovaj „veliki“ zbor objelodano i uveličao sa jednim dopisom u „N. Dobu“. Zli jezici kažu, da nije smio to u-

ciniti, da ne izgubi mjesecnu platu, kao reporter, u s druge strane, da mu ga „mali Vinko“, kao odusjevljeni davorovićevac ne bi ni štampao. Pa imade još ljudi, koji mu prigovaraju da nije patetika i da je lukavi Arman!

? ? ? — Tri upitnika, ako je malo jedan. Radikalna vlast oduzela je službu liječniku dru. Boži Kurajici na željeznicu, koju je on vršio kroz blizu trideset godina, a istu je službu izvršila dru. Drag. Montani. U gradu se ovaj slušaj razno komentirao.

Izvad. I odg. ured. Medić Niko,
risnik: Pučka Tiskara — Šibenik

Producenti i trgovci vina.

Nove prvočrne hrastove vinske baćve, takovjer i sa pocinčanim obručima, dobava odmah sa skladišta uz najjeftinije cijene.

Traže se preprodavači za Hrvatsko primorje Dalmaciju i Otoke ponude slati na:
ZAGREBAČKA TVORNICA BAČAVA D. D.
ZAGREB. I. Pošt. pratičac 162.

Povreda stida izabrane novele od najboljega talijanskoga humorista Pitrigrilli. Dobije se po cijeni od Din. 25.— u knjižarnici Čulić i kod predviđoca: ANTE ŠUPUK, ŠIBENIK, Poljana.

Tražim dva postolarska pomočnika za mješoviti bolji posao

A. Bival

Nedvojbeno obilježja

Pravo FRANCKOVOG: dodatak kavi i to: ići „Franck“ i „mlinci“ naročito se ističu na ravo, smedje-plavo-bijeloj etiketi, za kutije. Pravi FRANCK: s mlincem nadnaključ je u aromi, teku i izdašnosti —

Opletene bocune
(demižone) u svakoj količini od 3 do 50 litara raznašnjem poštom ili željeznicom uz najjeftinije cijene. Veliki izbor staklene, porculanske i luksusne robe. STAKLENE PLOČE svake vrsti, brušena i nebrušena OGLEDALA. REX i ULTRAREFORM bocu i lonču za ukuhavanje voća preporuča Staklana VJ. FRANZ, Zagreb Jelačićev trg. 7.
Specijalno skladište lijekarskih boćica i laborat. rohe.

„DRINA“ najbolji sapun

Proizvadja slijedeće specialitete :

SAPUN

MARSEILLE bijeli i žuti
DRINA extra žuti
ZELENI BARI

Cijene umjerene — Poslužba lačna — Pakovanje u sanducima — Solidnim trgovcima prodajemo na isplatu uz pritek „DRINA“ tvornica sapuna i svjeća d. s. o. j. u Šibeniku.